

ПРАВОСЛАВНИЙ КАДИШ ЗА ГОШАНСЬКИХ ІУДЕЇВ

1941-й рік став для жителів Гощі не лише першим роком найкривавішої з воєн, а й увібрив у себе ще жакливіші події — «остаточне розв'язання єврейського питання» на наших теренах. У перекладі з закованої мови нацистів це означало тотальне винищення більше тисячі мешканців містечка іудейського віросповідання, яке опісля стало складовою частиною всеєвропейської катастрофи — холокосту.

Волею долі розстріл єврейської громади селища проходив на очах гошанця Анатолія САДОВНИКА, який, прочитавши інформацію симонівця Євстахія Жовніра «Береїв гнали колонами...», надруковану в райгазеті за 17 липня ц.р., зателефонував до редакції.

Отже, слово свідку кривавої трагедії, що розігралась рівно 61 рік тому.

— У 1941 році я, чотирнадцятилітній, мешкав на хуторі Заберезина, що по сусідству з Агатівкою. В один із літніх днів до симонівської церкви (а було якраз свято) під'їхав Павлюк, зверхник цивільного самоуправління Гощі, яке створили німці. Коли люди стали виходити з храму, він затримав їх і оголосив наказ окупантів, згідно з котрим у Сосонках симонівцям належало викопати дві ями для влаштування зенітних батарей. Мовляв, зі Сходу стали прориватися радянські літаки...

Через кілька днів симонівці, а також кілька євреїв з Башино, котрих силою змусили взяти у руки лопати, почали копати. Працювали близько тижня. Як тільки ями були готові, копачі-іудеї повтікали. Певно,

зрозуміли, що підготували не зенітні позиції, а могили.

... Той ранок у Сосонках видався напрочуд свіжим. Моросив дрібний дощик. Корови, котрих ми пасли, ліниво скубли траву акурат біля двох свіжовикопаних ровів. Розміри ям вражали. Ширина і довжина — десь по вісім метрів, глибина — майже два людських зрости. З південного боку були влаштовані спеціальні входи.

... «Що це?» — показав хтось рукою у бік Симонова. Я повернув голову і побачив довгасту темну пляму, що поволі збільшувалась. Незабаром пастухи розрізнили шістьох вершників, що різко відділились від неї і поскакали в наш бік. Це були німці в чорній і зеленій уніформі. Перекладач,

що прибув з ними, наказав відвести корів.

Через двадцять хвилин під'їхала підвода. Старший над солдатами відібрав вісьмох пастухів, поміж котрих знаходились я та двоє моїх однолітків — Василь Мельник і Пилип Вейчук. Решта симонівців мала більш поважний вік.

Яка робота на нас чекає, ми не знали. Але було зрозуміло, що робити щось таки доведеться. Пам'ятаю, я дуже боявся, бо старший поміж німцям наказав лягти за бруствером.

Хвилин тридцять по тому до ям підійшла колона людей. То були гошанські євреї — чоловіки, жінки, старики, діти. Близько тисячі нещасних охороняли до двох десятків фашистів.

Побачивши рови-моги-

ли, приречені все зрозуміли і підняли страшний крик. Але наперед виступила 70-літня єврейка і щось проказала до колони по-своєму. Крик враз стих.

Тоді я, звичайно, не знав, а тепер думаю, що жінка зіслалась на відповідний приклад з Мойсеевого віровчення. Адже євреї були дуже набожними людьми.

Тут до нас знову підскачів перекладач і звелів не виглядати без команди. Смертникам же німці наказали роздагтися догала.

Потім тишу розірвали різкі звуки свистка. Один посвист означав команду «Приготуватись!», два — «Заходьте в яму», три — «Вогонь!». Вголос ані слова не вимовлялось, і від цього ставало ще моторошніше.

Затріскотіли перші постріли. Екзекутор, що стріляв з карабіна акурат кожному під лопатку, знаходився у ямі разом зі своїми жертвами, а заряджаючий сидів на бруствері і набивав патронами другу гвинтівку. Пам'ятаю, пілотка у нього була просунута під ногою, а спітнілий білесий чуб прилип до лоба...

Євреї покірливо заходили у рів по троє. Сім'я ж

ішли на смерть у повному складі — по п'ятеро, шестеро, семеро...

Затим приречені лягали на живіт, притиснувши долоні підборіддям і роззаставивши лікті. Коли ряд з одного боку могили заповнювався тілами від початку до кінця, зверху на мертвих лягали нові партії живих. І так у три шари. Потім формувався ряд з протилежного боку ями. І все знову повторювалось з акуратною німецькою педантичністю.

У проході між рядами штабелями снував екзекутор і стріляв уже майже автоматично, зрідка наказуючи живим: «Управо! Вліво!» Євреї увесь цей час не вимовили ні слова. Коли ж доріжка між складеними одним на одного трупами вже хлюпала під ногами від крові, нас штовхали на бруствер і наказували си-

пати у прохід землю.

Розпочали свою чорну справу німці близько десятої ранку, а завершили в пообідню пору. Хоч розстріляли усіх 900 з лишком нещасних, однак яма до країв так і не заповнилась. Пам'ятаю, закривавлені голи тіла лежали, як оселедці в банці. Одна жінка — висока, дебела — затисла під рукою дитину, голівку котрої розтросила куля. Стегна матері були вимазані калом.

Тут же виднілись скинуті на купу одяг та взуття замордованих. Поряд виділялася купка — відра так два чи три — зубних протезів, що виймалися з рота, та ювелірних виробів.

Від побаченого ми заклаккли. Але перекладач штовхнув мене в спину: «Закопуйте!»...

Записав
Юрій КУЗЬМІН.

Закінчення в наступному номері